

1. GİRİŞ

Turizm – müasir iqtisadiyyatın insanların tələbatlarının ödənilməsinə və əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə yönəlmiş mühüm fəaliyyət sahələrindən biridir. Eyni zamanda iqtisadiyyatın digər sahələrindən fərqli olaraq turizm təbii ehtiyatların tükənməsinə səbəb olmur. İxracıönümlü sahə olmaqla turizm dünya bazarındakı qeyri-sabit vəziyyətlərdə digər sahələrdən fərqli olaraq daha çox stabillik nümayiş etdirir.

Ölkəmiz Şərqi və Qərbi mədəniyyətlərini özündə birləşdirən zəngin mədəni irsə malikdir. Millətin kökünü, bünövrəsini təşkil edən bu irs əsrlərdir ki, onu qoruyur. Ardı-arası kəsilməyən hücumlara, işğal və istismarlara müqavimət, hətta işğalçıya öz mədəniyyətini qəbul etdirmək gücü də məhz burdan qaynaqlanır. Azərbaycan əsrlərdir qoruyub saxladığı mədəni irsini bəşəri dəyərlərlə birləşdirən dinamik inkişafa malikdir.

Onu da unutmamaq olmaz ki, Azərbaycanın inkişafını nəzərdə tutduğu və gələcəyə hesablanan böyük planlar qurduğu sahələrdən biri, mədəniyyətin təbliği baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edən turizmdir. Neft sektorundan qeyri-neft sektoruna keçid prosesinin sonunda ölkəyə ən böyük gəlir gətirən sahələrdən birinin də məhz turizm olacağını nəzərə alsaq, bu inkişafın illər sonrakı nəticəsini təsəvvür etmək çətin deyildir.

Ölkənin əcnəbi qonaqlarına təqdim edəcəyi çox böyük mədəni irs və turizm üçün əlverişli bölgələri vardır. Odur ki, bütün ölkə ərazisində tətbiq edilən regionların inkişafı proqramının nəticələrinin uğuru ucqar əyalətlərdə də artıq görünməkdədir. Ölkəmizin mövcud turizm potensialının səmərəli istifadə olunması məqsədilə turizm sahəsində planlaşdırılmış işlərə 2001-ci ildən başlanmışdır.

Dünyada turizmin əhəmiyyəti daima artır ki, bu da sahənin iqtisadiyyata təsirinin güclənməsi ilə səciyyəvidir. Turizm gəlirlərin və məşğulluğun mühüm mənbəyi olmaqla, xidmət edən yeni sahələr yaratmaqla iqtisadiyyatın diversifikasiyasına səbəb olur. Bundan əlavə, turizm dövlətin xarici siyasətinin reallaşdırılmasının mühüm amillərindən biridir. Azərbaycan Respublikasının mövcud ehtiyatları turizm infrastrukturunun lazımı səviyyədə inkişaf etdirilməsi şərti ilə xarici turistlərin qəbulunu dəfələrlə artırmağa imkan verir.

Ölkəmizdə tədricən turizmə realist yanaşma və onun Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı üçün çox böyük əhəmiyyətə malik iqtisadi sahə kimi qəbul olunması baş verir.

Azərbaycan Respublikasının rəqabət üstünlükləri siyasi stabillik və ölkədə təhlükəsizliyin təmini, adambaşına düşən gəlirlərin getdikcə artması və milli valyutanın – manatın stabilliyi hesab oluna bilər.

Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizin malik olduğu nadir təbiət və iqlim ehtiyatları, həmçinin mədəni irs Azərbaycan turizminin uğurlu inkişafını təmin edən yeganə və kifayət edəcək şərt kimi nəzərdən keçirilə bilməz, çünki bunlar yalnız turizm təklifinin elementlərindən biridir. Dünyada təbii və mədəni ehtiyatlara görə Azərbaycan Respublikası ilə müqayisə oluna

bilən, lakin inkişaf etmiş keyfiyyətli turizm infrastrukturuna malik olan ölkələri misal göstərmək olar. Belə ölkələrdən ərazisi və əhalisi ölkəmizlə eyni olan Avstriyanı, həmçinin Fransa və ya İspaniyanı qeyd etmək olar. Bu ölkələr hər il yalnız beynəlxalq turizmdən on milyardlarla dollar gəlir əldə edirlər.

Azərbaycan Respublikasında turizmin inkişafının məqsədi Azərbaycanın və xarici vətəndaşların turizm xidmətlərinə olan tələbatlarının təmini, əhalinin məşğulluğu və gəlirlərinin artırılması üçün geniş imkanlar açan müasir rəqabətə davamlı turizm bazarının formalaşdırılmasıdır.

Bu məqsədə çatmaq üçün inkişafın elementlərindən biri, ölkənin beynəlxalq nüfuzunun möhkəmləndirilməsi və əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi vasitəsi kimi Azərbaycan Respublikasında gəlmə və daxili turizmin uğurlu inkişafı üçün stimullar həyata keçirmək lazımdır.

Rəqabətə davamlı turizm bazarı formalaşdırmaq üçün yalnız infrastrukturun inkişafı üçün səylər yetərli deyil. Milli turizm məhsulunun satışı üçün turist göndərən əsas bazalara istiqamətlənmiş və təcavüzkar xarakterə malik effektiv strategiyaya ehtiyac vardır ki, nəticədə gəlmə və daxili turizmi Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında əsas gəlir vasitəsinə çevirmək olar.

Uğur əldə etmək üçün böyük həcm, müntəzəmlik və daimi təsir lazımdır. Reklam kompaniyası müəyyən bir zamandan sonra iqtisadi səmərə verməyə başlayır. Bu məqsədlə həm ölkədaxili, həm də xarici reklam-informasiya kompaniyası aparılmalı, Beynəlxalq turizm və digər sərəgilərdə iştirak edilməli, Azərbaycan Respublikasının turizm imkanlarının təqdimatı keçirilməlidir. Həmçinin əsas turist göndərən bazaların dilində reklam çap məhsulları hazırlanmalı və yayılmalıdır.

Bunlardan bəziləri artıq həyata keçirilir. Bununla belə, hazırda Azərbaycanın milli turizm məhsulunun təbliği üçün büdcədən ayrılan vəsait mövcud turist axınına çox cüzi təsir edə bilər. Bunun üçün xeyli vəsaitin ayrılmasına ehtiyac vardır.

Dünyanın bir çox ölkələri, iqtisadiyyatda turizmin əhəmiyyətini dərk edərək turist göndərən və qəbul edən əsas bazarların xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla milli turizm məhsulunun təbliği üçün böyük vəsait sərf edirlər. Ölkənin turizm imkanlarının geniş reklam kompaniyası xarici və daxili turistlərin artımına və nəticə etibarilə ölkə iqtisadiyyatına daxil olmaların çoxalmasına gətirib çıxarır.

Hal-hazırda ölkəmizdə ən çox inkişaf etmiş iqtisadiyyat sahəsi neft sənayesidir. Bugünkü gündə ölkəmiz ən çox gəliri məhz neft sənayesindən əldə edir. Respublika öz xərclərinin böyük həcmi də bu sənayedən gələn gəlir hesabına ödəyir. Lakin neft tükənəbiləcək bir təbii sərvətdir. Buna görə də gərək neft sənayesi ilə yanaşı digər sənaye sahələri də inkişaf etdirilsin.

Bildiyimiz kimi ölkəmiz böyük turizm ehtiyatına malik olan coğrafi mövqedə yerləşmişdir. Son zamanlar Azərbaycanda turizmin inkişafı üçün bir çox tədbirlər həyata keçirilir ki, bu da Azərbaycanda turizm sahəsinə olan diqqəti özündə əks etdirir. Eyni zamanda bu tədbirlər ölkəyə turist axını

gücləndirir, turizm sahəsindən gələn gəlirin ölkə büdcəsində daha fəal iştirak etməsini təmin edir.

Turizm iqtisadiyyatının inkişafı üçün aparılan işlərə bir çox turizm obyektlərinin, pansionatların, restoranların, ulduzlu otellərin və s. tikilməsi misal ola bilər. Həm də respublikanın əksər regionlarında tikilmiş və tikilməkdə olan olimpiya kompleksləri də ölkə iqtisadiyyatına müəyyən miqdarda təsir göstərir.